

ŽAN-LIK BANALEK

SMRT U PONT AVENU

SLUČAJ KOMESARA DIPENA

Preveo s nemačkog
Nikola Jordanov

 Laguna

Naslov originala

Jean-Luc Bannalec

BRETONISCHE VERHÄLTNISSE

Copyright © 2012, 2019, Verlag Kiepenheuer & Witsch,
GmbH & Co. KG, Cologne/Germany

Translation copyright © za srpsko idanje 2022, LAGUNA

Za L.

Une mer calme n'a jamais fait un bon marin.

Mirno more nikada nije stvorilo dobrog mornara.

BRETONSKA POSLOVICA

Prvi dan

Bio je čudesan letnji dan taj 7. jul. Jedan od onih veličanstvenih atlantskih dana koji su komesara Dipena obično ispunjavali srećom. Izgledalo je da je plavetnilo svuda, vazduh je za bretonske prilike već u ovim ranim jutarnjim satima bio vrlo topao i pritom savršeno prozračan; sve je imalo jasne oštre konture. Koliko sinoć činilo se da počinje smak sveta, teški, niski, preteći crni oblaci jurili su nebom, a žestoki udari vetra iznova i iznova nanosili su kišu nalik na potop biblijskih razmera.

Konkarno, prekrasni „plavi grad“ kako su ga i dan-danas zvali zbog kejava koji su u prošlom veku bili oivičeni blistavoplavim ribarskim mrežama, prosto je sijao. Komesar Žorž Dipen sedeo je u *Amiralu*, u samom uglu bara, kao i uvek s novinama raširenim pred sobom. Okrugli sat iznad lepe stare zgrade pokrivena pijace, gde se svakodnevno mogao kupiti svež ulov koji se u rano jutro našao u mrežama lokalnih ribara, pokazivao je sedam sati i trideset minuta. Kafe i restoran bogate tradicije, nekadašnji hotel, ležali su direktno na keju preko puta čuvenog starog grada. Zaštićen moćnim

zidinama i bedemima, *ville close** je bio sagrađen na malom izduženom i ravnom ostrvu i ležao je kao naslikan u velikom basenu luke, na ušću lenje reke Moro. Otkako je Dipen pre dve godine i sedam meseci zbog „izvesnih prepirki“ – kako je stajalo u internim dokumentima – bio „premešten“ iz Pariza u najudaljeniju provinciju (a ceo život pre toga proveo je u glamuroznom glavnom gradu), svakog jutra je svoju *petit café*** ispijao u *Amiralu*; bio je to koliko strog toliko i prijatan ritual.

Prostorije *Amirala* izgubile su nekadašnji šarm otkako su pre nekoliko godina uz velike napore temeljno renovirane ili, kako je to ponosno formulisao dobroćudni vlasnik Pol Žirar, „potpuno modernizovane“. Malo je toga još podsećalo na velika vremena krajem devetnaestog veka kada su ovde odsedali slavni umetnici ili kasnije Megre. Gogen se pred samim restoranom upustio u žestoku tuču jer su nepristojni mornari vređali njegovu prijateljicu s Jave, mladu kao rosa. Turisti bi samo retko zalutali u *Amiral*, bili su im draži „idilični“ kafei niže na velikom trgu. Tako da je čovek ovde uglavnom mogao da se osami.

„Još jednu kafu. I kroasan.“

Iz komesarovog pogleda i oskudnih gestova Žirar je shvatio šta želi njegov gost, koji je više mrmljao nego što je govorio. Bila je to Dipenova treća kafa.

„Sedamdeset tri miliona... jeste li videli, gospodine komesare, sada je premija sedamdeset tri miliona.“ Žirar je već stajao pored aparata za espresso koji bi Dipena svaki put zadivio jer je to bila jedna od onih mašina koje su još bučale prilikom rada.

Vlasnik *Amirala* imao je šezdesetak godina i impresivno izduženo lice na kojem se naročito isticala jedna osobenost:

* Fr.: *ville close* – ozidani grad. (Prim. prev.)

** Fr.: *petit café* – kratka kafa, kafica. (Prim. prev.)

ogromni brkovi koji su odavno bili blistavosedi, kao i ono malo kose što mu je ostalo na glavi. Pogled mu je bio svuda, video je sve. Dipenu je bio simpatičan, mada nikada nisu mnogo razgovarali. Žirar je od prvog dana prihvatio komesara – što je ovde značilo mnogo, generalno, ali pre svega zato što su Bretonci posebno u Parižanima gledali strance.

„Dođavola.“

Dipen je pomislio da hoće neizostavno da popuni tiket. Gigantski loto džekpot koji je celu naciju držao bez daha nije izvučen ni prošle sedmice. Dipen je hrabro tipovao u dvanaest kola i uspeo je da u dva izvlačenja ima po jedan pogodak.

„Danas je već petak, gospodine komesare.“

„Znam. Znam.“

Odmah je pogledao ka obližnjoj radnji *Taba-pres*.*

„Prošle nedelje su već u petak izjutra svuda nestali listići.“

„Znam.“

Dipen je – kao i cele prethodne nedelje – loše spavao i sada je pokušavao da se usredsredi na novine. U junu je severni Finister** imao mizerna 62 procenta sunčanih sati dok je normalan prosek u junu iznosio 145 procenata. Južni Finister je dogurao do 70 procenata, a susedni Morbijan,*** udaljen svega nekoliko kilometara, ipak je dostigao 82 procenta. Taj članak je bio najvažnija vest za zapadnu Francusku. Čudne statistike o vremenu bile su specijalnost ovih novina – zapravo svih bretonskih novina i Bretonaca uopšte. „Već decenijama“, bila je dramatična kvintesencija, „jun nas nije tako poražavajuće ostavio s tako malo sunca

* Fr.: *Tabac-Presse* – Duvan-štampana. (Prim. prev.)

** Finister – departman u zapadnoj Francuskoj koji pripada regionu Bretanje (Prim. prev.)

*** Morbijan – departman na severozapadu Francuske, takođe u sastavu Bretanje. (Prim. prev.)

i toplote.“ Ponovo. A članak se završio kao što je morao: „Tako vam je to. U Bretanji je vreme lepo – pet puta dnevno.“ Neka vrsta patriotske mantre. Jedino su sami Bretonci smeli da grde bretonsko vreme ili da ga ismevaju; smatralo se veoma neučtivim ako su to činili drugi. To pravilo je važno, kao što je Dipen ovde naučio pre skoro tri godine, za sve što je „bretonsko“.

Komesara je trgnuo prodoran zvuk njegovog mobilnog telefona. Mrzeo je to svaki put. Po broju je video da ga zove Kadeg, jedan od dvojice njegovih inspektora. Dipenovo raspoloženje se pogoršalo. Pustio je da telefon zvoní. Srešće se za pola sata u komesarijatu. Dipen je Kadega smatrao sitničarem, nepodnošljivo marljivim, servilnim a uz to čovekom koga goni ružna ambicija. Kadeg je imao oko trideset pet godina, bio je dežmekast, lica oblog kao u bebe, pomalo isturenih ušiju, proćelav, što mu nije pristajalo – i verovao je da je neodoljiv. Dodelili su ga Dipenu u samom početku i komesar je pokušao da ga se oslobodi. Otišao je u tome dosta daleko, ali bez uspeha.

Telefon se drugi put oglasio. Kadeg se uvek pravio važan. Treći put. Dipen je primetio da se ipak malo uznemirio.

„Da?“

„Gospodine komesare?“

„Koga očekujete na mom telefonu?“, zalaja Dipen.

„Prefekt Lokmarijaker je zvao. Maločas. Morate da ga zastupate. Večeras je tu odbor prijateljskog grada Steten Strauda iz Kanade.“

Sladunjav Kadegov ton bio je odvratan.

„Kao što znate, prefekt Lokmarijaker je počasni predsednik našeg odbora. Večeras će članovi zvanične delegacije, koja u Francuskoj ostaje nedelju dana, biti počasni gosti na Bretonadi na plaži Tregen. Prefekt sada ima nepredviđene

poslove u Brestu i moli vas da umesto njega pozdravite delegaciju i njenog prvog predsedavajućeg doktora De la Kroa. Tregen je naš teren.“

„Šta?

Dipen nije imao pojma o čemu Kadeg govori.

„Steten Straud je grad partner Konkarnoa. Blizu je Montreala i prefekt ima tamo daleke rođake koji...“

„Sada je četvrt do osam, Kadeg. Doručkujem.“

„Prefektu je to vrlo važno, telefonirao je isključivo zato. I zamolio me je da vas bez odlaganja informišem.“

„Da me informišete?“

Dipen prekinu vezu. Nije bio raspoložen da se ijedan čašak više bavi tim pitanjem. Bogu hvala, bio je suviše umoran da se ozbiljno uzbuđi. Dipen nije podnosio Lokmarijakera. Osim toga, do danas nije bio načisto kako se to ime izgovara,* što je iskreno rečeno važno za poveliki broj Bretonaca, a s obzirom na to da je u svom poslu dolazio u kontakt s mnogo ljudi, to ga je neretko dovodilo u mučne situacije.

Dipen se opet okrete novinama. *Uest Frans* i *Telegram*, dva velika lokalna lista, povremeno su se posvećivali Bretonji na čudan ljubavno ponosan način; posle jedne stranice vrlo sumarnih međunarodnih i nacionalnih vesti, koje su letimice obrađivale svetske događaje, sledilo je trideset strana regionalnih, često lokalnih izveštaja. Komesar Dipen je voleo oba lista. Posle svog „premeštaja“ on je u početku zlovoljno, a onda s rastućim interesovanjem počeo da proučava bretonsku dušu. Osim iz susreta s ljudima, najviše toga saznao je upravo iz tih malih, naizgled beznačajnih priča. Priča o životu na „kraju sveta“, onom *finis terra* – kako su Rimljani nazivali taj najudaljeniji deo koji je zadirao

* Bretonski izgovor prezimena *Locmariaquer* koleba se između Lokmarijaker i Lokmarija-Ker. (Prim. prev.)

duboko u pobesnili Atlantik. Poluostrvo je bilo ispresecano divljim stenovitim urvinama, a departman je taj naziv zadržao do danas.

Telefon je ponovo zazvonio. Opet Kadeg. Dipen oseti kako uprkos umoru u njemu narasta bes.

„Neću moći večeras, imam posla, poručite to Lokarm... poručite to prefektu.“

„Ubistvo. Desilo se ubistvo.“

Kadegov glas je bio slabašan i bez intonacije.

„Šta?“

„U Pont Avenu, gospodine komesare. Pre nekoliko minuta Pjer-Luja Peneka, vlasnika hotela *Santral*, našli su mrtvog u njegovom restoranu. Obaveštena je stanica u Pont Avenu.“

„Je li to vic, Kadeg?“

„Dvojica kolega iz Pont Avena mora da su već tamo.“

„U Pont Avenu? Pjer-Luj Penek?“

„Kako to mislite, gospodine komesare?“

„Šta još znate?“

„Samo to što sam vam upravo rekao.“

„I sigurno je u pitanju ubistvo?“

„Tako izgleda.“

„Zašto?“

Dipen se gotovo naljutio na sebe zbog tog pitanja još pre nego što mu je sletelo s usana.

„Mogu da vam kažem samo ono što je čovek koji je pozvao policiju, hotelski kuvar, kazao dvojici policajaca, a on je opet...“

„U redu. Ali kakve veze mi imamo s tim? Za Pont Aven je nadležna opština Kemperle – to je Derkapov posao.“

„Komesar Derkap je od ponedeljka na odmoru. Za ozbiljne slučajeve nadležni smo mi. Zato su policajci u Pont Avenu...“

„Da, da... Krećem. Idete i vi. I pozovite Rivala, hoću da odmah dođe.“

„Rival je već krenuo.“

„Dobro... Ovo je nemoguće. Kakvo sranje.“

„Gospodine komesare?“

Dipen prekide vezu.

„Moram da idem“, doviknu Žiraru, koji je radoznalo gledao. Dipen istrese nekoliko kovanica na šank i napusti *Amiral*. Kola su mu bila na velikom parkiralištu na keju, udaljena svega nekoliko koraka.

„Van pameti“, mislio je Dipen sedeći u kolima, „ovo je sasvim van pameti.“ Ubistvo u Pont Avenu. Usred leta, neposredno pred sezonu koja će to mesto pretvoriti u veliki muzej na otvorenom, kako se podsmevao svet iz Konkarnoa. Pont Aven je bio čista idila. Mora da je prošla čitava večnost od poslednjeg ubistva u pitoresknom – za Dipenov ukus suviše pitoresknom – gradiću koji je krajem devetnaestog veka postao svetski poznat zahvaljujući umetničkoj koloniji, pre svega naravno po svom najistaknutijem članu Polu Gogenu, i sada se nalazio u svakom vodiču kroz Francusku i u svakoj priči o modernoj umetnosti. A uz to: žrtva je ostareli Pjer-Luj Penek – legendarni hotelijer, institucija – baš kao njegov otac, a pre svih naravno njegova baba, osnivačica hotela *Santral* Mari-Žan Penek.

Dipen je prebiraio prstom po smešno malim tasterima svog auto-telefona. To je mrzeo.

„Gde ste, Nolgen?“

„Na putu za komesarijat. Kadeg je upravo zvao. U toku sam. Vi sigurno hoćete doktora Lafona.“

„Što pre.“

Od pre godinu dana u Kemperu je bio drugi sudski patolog koga Dipen nije podnosio. Iven Savoar, naduveni mladi nesprenjaković. S impresivnom tehničkom i tehnološkom opremom, ali glup. I užasno pipav. Dipen doduše nije mogao da tvrdi da mu je stari zlovoljni doktor Lafon simpatičan; i on i Lafon bi se povremeno podžaveljali ako je Dipen bio nestrpljiv da što pre dobije rezultate, a Lafon je onda psovao kao mornar, ali je svoj posao radio prvoklasno.

„Savoar me naprosto izluđuje.“

„Postaraću se za sve.“

Dipen je voleo da tu rečenicu čuje iz Nolveninih usta. Ona je bila sekretarica njegovog prethodnika i prethodnika tog prethodnika. Bila je sjajna. Sposobna. Beskrajno sposobna.

„Dobro. Ja sam na poslednjoj okretnici Konkarnoa. Tamo sam za deset minuta.“

„Gospodine komesare, ovaj slučaj bi mogao da bude vrlo loš. Nezamislivo. Poznavala sam starog Peneka. Moj muž je jednom uradio nekoliko stvari za njega. Pre mnogo godina.“

Dipenu je bilo navrh jezika da pita kakvih je to „nekoliko stvari“ bilo, ali je to propustio. Imao je važnija posla. Do danas nije potpuno razumeo čime se bavi Nolvenin muž. Izgledalo je da je na neki nejasan način univerzalan. Često je radio „nekoliko stvari“ za svakojake ljude.

„Da, izazvaće neviđenu buru. Ikona Finistera. Bretanje. Francuske. *Mon Dieu** ... Javiću se kasnije.“

„Uradite to. Ja sam već pred komesarijatom.“

„Doviđenja.“

Dipen je vozio brzo, prebrzo za tesne uličice. Neverovatno, prvi put za deset godina stari Derkap je otišao na

* Fr.: *Mon Dieu* – Bože moj. (Prim. prev.)

odmor. Bio je odsutan deset dana. Udavala mu se ćerka, na Reinionu,* što je i Derkap smatrao za skroz-naskroz blesavu ideju jer je i mladoženja bio iz istog uspavanog i zabačenog sela kao i ona, tri kilometra udaljenog od Pont Avena.

Dipen je ponovo baratao po tastaturi telefonskog uređaja.

„Rivale?“

„Gospodine komesare.“

„Jeste li već tamo?“

„Da. Upravo sam stigao.“

„Gde leži mrtvac?“

„Dole u restoranu.“

„Jeste li bili tamo?“

„Nisam.“

„Ne puštajte nikoga. Niko da ne ulazi pre nego što ja stignem. Ni vi. Ko je našao Peneka?“

„Fransin Lažu. Jedna službenica.“

„Šta je rekla?“

„Nisam još razgovarao s njom. Zaista, tek sam stigao.“

„Dobro. Da. Odmah dolazim.“

Lokva krvi se komesaru Dipenu činila ogromna, širila se deformisano, a njena nepravilnost sledila je neravnine kamenog poda. Pjer-Luj Penek je bio visok, mršav i žilav čovek. Sede, kratko podšišane kose. Gorda prilika i u svojoj devedeset prvoj godini. Leš je ležao čudno iskrivljen na podu, levom rukom se držao za potkolenicu, bedro mu je bilo znatno pomerenom, desna ruka je ležala na srcu, a lice mu je bilo iskrivljeno u jezivu grimasu. Očigledno je imao više rana na gornjem delu tela i vratu.

* Reinion – ostrvo u Indijskom okeanu, regija i prekomorski departman Francuske Republike. (Prim. prev.)

„Neko je gadno udesio Pjer-Luja Peneka. Jednog starca. Ko radi tako nešto?“

Rival je stajao dva metra iza Dipena, bili su sami. Glas mu je zvučao užasnuto. Dipen je ćutao. Rivalova reakcija je bila razumljiva. Dipen je video nekoliko žrtava ubistava. Ovaj zločin je bio zaista brutalan.

„Kakvo sranje!“ Dipen je snažno provukao prste kroz kosu.

„Verovatno ubodi nožem. Ali ne vidim oružje kojim je ubijen.“

„Samo mirno, Rivale.“

„Hotel obezbeđuju dvojica kolega iz Pont Avena. Jednoga poznajem. Albena Boneka. On je tu već duže. Vrlo dobar policajac. Drugi se zove Arcvelig. Nisam mu zapamtio ime. Još vrlo mlad kolega.“

Dipen je morao da se nehotice osmehne. Rival je i sam još bio mlad, u ranim tridesetim, inspektor tek dve godine. Bio je tačan. Brz. Oštrouman. Mada je uvek delovao pomalo flegmatično i tako govorio. Izraz lica mu je ponekad bio nestašan, što se Dipenu sviđalo. I nikada nije galamio.

„Nije bilo nikoga osim njega u prostoriji?“

Dipen je već treći put postavio to pitanje, što Rivala nije ni najmanje iznerviralo.

„Nikoga. Ali uskoro dolaze sudski patolog i forenzički istražitelji.“

Dipen je razumeo. Rival je znao da komesar voli da na miru razgleda mesto pre nego što upadne cela bulumenta.

Penek je ležao u najudaljenijem uglu, neposredno ispred šanka. Prostorija je bila izdužena, oblika slova L, spreda je bio restoran, a pozadi savijeni deo bara. Iz restorana je mali hodnik vodio u kuhinju koja se nalazila u dozidanom krilu zgrade. Vrata su bila zaključana. Barske stolice su bile

uredno poredane ispred šanka, osim jedne koja je bila malo odmaknuta. Na šanku se nalazila samo jedna čaša. I boca lambiga, bretonske jabukovače kojom su se žitelji vrlo intenzivno dičili – kao i svime drugim bretonskim ili onim za šta su smatrali da je autentično njihovo. I Dipen je rado pio lambig. Čaša je bila gotovo prazna. Nije bilo nikakvih znakova borbe, ništa nije ukazivalo na neki nered u tom delu prostorije, očigledno ju je hotelsko osoblje sinoć sredilo i očistilo. Kao i ceo restoran. Stolovi i stolice bili su pedantno poredani, već su namešteni i jednostavni rustični stolnjaci, pod je blistao od čistoće. Mora da su restoran i bar nedavno renovirani, sve je izgledalo novo. I bilo je dobro izolovano, spolja se nije čulo ništa, baš ništa. Ni sa ulice, mada je restoran imao tri prozora, ni iz ulaznog hola koji je u isti mah služio kao hotelska recepcija. Prozori su bili čvrsto zatvoreni. Dipen je sve pažljivo zagledao.

Besprekoran red i čistoća – čitava normalnost prostorije bila je u tajanstvenom neskladu s jezivom slikom koju je pružao leš. Na belo okrečenim zidovima visile su, kao svuda u mestu, obavezne kopije slika iz velikog doba umetničke kolonije s kraja devetnaestog veka. Mogli ste da im se divite i u najmanjem kafeu i prodavnici u mestu. Činilo se da je Pont Aven njima tapaciran.

Dipen je nekoliko puta vrlo sporo obišao celu prostoriju ne tražeći ništa posebno. A ništa nije ni našao. Pomalo nespretno izvadio je svoju malu crvenu beležnicu iz džepa na pantalonama i gotovo nasumce nažvrljao neke podatke na stranicama.

Neko je grubo pokušao da otvori vrata koje je Dipen zaključao iznutra, a onda snažno zakucao. Dipen bi to najradije ignorisao, ali se nije pobunio kada ga je Rival upitno pogledao i pošao u pravcu vrata. Vrata su se bučno otvorila.

Reglas je bez pardona upao u restoran, a Kadeg je nametljivim glasom saopštio: „Doktor Lafon je tu. I ekipa za prikupljanje tragova. Rene Reglas i njegovi ljudi.“

Dipen duboko uzdahnu. Uvek je zaboravljao Reglasa. „Rad na mestu zločina“. Rene Reglas, najveći forenzičar na svetu. Pratila su ga tri čoveka, čutke su se šunjala pored njega. Doktor Lafon je ušao poslednji i uputio se pravo ka lešu. Jedva razgovetno je promrmljao: „Dobar dan, gospodine“ u Dipenovom pravcu. To nije zvučalo neljubazno.

Reglas se energično okrete Kadegu i Rivalu.

„Gospodo, zamoliću vas da napustite prostoriju dok mi ne završimo s poslom. Dotad samo komesar, doktor Lafon i moj tim imamo pristup restoranu. Da li biste se postarali za to? Dobar dan, gospodine komesare, dobar dan, gospodine doktore.“

Dipenu je bilo teško da obuzda svoj temperament. Nije izustio ni reči. Njih dvojica od početka nisu gajila simpatije jedan prema drugome.

„Doktore Lafone, molim vas da budete vrlo obazrivi i ne ostavljate nove tragove. Hvala.“

Reglas izvuče svoj glomazni foto-aparat.

„Moje kolege počinju odmah s daktiloskopskim radom. Lagranže – hoću da prvo uzmete moguće otiske prstiju sa šanka, čaše, boce, a pre svega one blizu tela. Sistematski.“

Lafon potpuno smireno spusti svoju torbu na jedan od stolova pored šanka, po njegovom ponašanju nije se moglo zaključiti da je čuo išta od onoga što je Reglas kazao.

Dipen pođe k vratima. Morao je da ode odavde. Izašao je bez ijedne reči.

U međuvremenu čuo se žagor iz ulaznog dela hotela gde se nalazila mala recepcija. Vest je nesumnjivo počela da se širi u hotelu i po celom gradiću. Na recepciji je stajalo

nekoliko gostiju koji su uzbuđeno govorili u isti mah, a iza pulta oko kojeg su se tiskali stajala je jedna mršava ženica kratko podšišane kose, srazmerno velikog oštro oblikovanog nosa i odgovarala čvrstim glasom. Svojski se mučila da glumi mir.

„Ne, ne. Ništa ne brinite. Sve će se srediti.“

Ubistvo u hotelu u kojem ste hteli da provedete najlepše nedelje u godini; Dipen je razumeo uznemirenost gostiju, ali bilo mu je žao i žene. Nalazili su se pred špicom sezone, Rival mu je rekao da je hotelski kapacitet dopola rezervisan. Dvadeset šest gostiju već je bilo tu, među njima četvoro dece, uglavnom stranci; u ovo vreme dolazilo je malo Francuza. Prava navala počće tek za nedelju dana. Ipak, mada hotel nije bio sasvim popunjen, gosti koji su bili tu ulazili su i izlazili uveče i noću. Ko god da je u takvim okolnostima izvršio ubistvo morao je računati da to neće proći neopaženo – da će ga, na primer, videti kako napušta hotel kroz foaje. Ili da će neko čuti rvanje ili Penekov poziv u pomoć dok se borio za život. Osim toga, u hotelu je i noću sigurno bilo još osoblja. Ubiti nekoga tu bilo je rizično.

Rival je sišao niza stepenice. Upitno je gledao komesara.

„Tako vam je to, Rivale. Mesto zločina sada pripada profesionalcima.“

Rival zausti da nešto kaže, ali se uzdrža. Dipen ga je odučio od toga da postavlja pitanja o njegovim postupcima i planovima. Bilo je to jedino što mu je smetalo kod Rivala, pa ipak ponekad se i dalje događalo. Rival je uvek želeo da shvati Dipenove metode.

„Gde su ovdašnji policajci? Recepcija mora da se izmesti. Hoću da se ova prostorija isprazni.“

„Kadeg ih je odveo gore. Namerava da počne da ispituje goste o prošloj noći.“